

Література

Арнольд И.В. Семантическая структура слова в современном английском языке и методика ее исследования (на материале имени существительного). – Л.: Просвещение, 1966.- 186 с. *Беляевская Е.Г.* Семантика слова. – М.: Высшая школа, 1987. – 128 с. *Будагов Р.А.* Категория значения в разных направлениях современного языкознания // *Вопр. языкознания.* – 1974. - №4. С.3 - 20. *Будагов Р.А.* Филология и наука. – М.: Изд-во Моск. ун-та, 1980. – 304 с. *Гурський С.О.* Значення і смисл слова. // *Іноземна філологія.* – Львів, 1974. – Вип.34. С.3-18. *Дьяков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б.* Основы терминотворения : семантические та соціолінгвістичні аспекти. – К.: Вид. дім «КМ Academia», 2000. -218 с. *Котеленець І.В.* Лексико-семантична характеристика німецької терміносистеми тваринництва : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / І.В.Котеленець; – К., 2002. – 20 с. *Леонтьев А.А.* Семантическая структура слова. Психолінгвістические исследования. – М.: Изд-во «Наука», 1971. – 214 с. *Медникова Э.М.* Значение слова и методы его описания. – М.: Высшая школа, 1974. – 202 с. *Никитин М.В.* Основы лингвистической теории значения. - М.: Высшая школа, 1988. – 168 с. *Der kleine Wahrig.* Wörterbuch der deutschen Sprache / herausgegeben von Gerhard Wahrig. Neu herausgegeben von Renate Wahrig – Burfeind. Bertelsmann Lexikon Verlag, 1997. – 1152 S. *Duden.* Deutsches Universalwörterbuch / hrsg. u. bearb. vom Wiss. Rat u. d. Mitarb. d. Dudenred. unter Leitung von Günther Drosdowski. – 2., völlig neu bearb. und stark erw. Aufl. Mannheim; Wien; Zürich: Dudenverlag, 1989. – 1816 S. *Langenscheidts Großwörterbuch Deutsch als Fremdsprache.* –М.: Изд-во Март, 1998. – 1248 с. *Wörter und Wendungen.* Wörterbuch zum deutschen Sprachgebrauch / herausgegeben von Erhard Agricola unter Mitwirkung von Herbert Görner und Ruth Küfner. - 7., unveränderte Auflage. VEB Bibliographisches Institut, Leipzig, 1975. – 818 S.

ФЕДОРОВА Ю.Г.
(Запорізький нац. ун-т)

«ТРАНСФОРМАНТА» АНГЛОМОВНОЇ КАРТИНИ СВІТУ ЯК КЛЮЧОВИЙ ЕЛЕМЕНТ ДИНАМІКИ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ ПАРАДИГМАТИКИ СЛОВНИКОВОГО СКЛАДУ СУЧАСНОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Дана стаття присвячена аналізу та виявленню основних чинників динаміки та розвитку англомовної картини світу. В ході дослідження були виявленні основні ключові елементи, тобто *«трансформанти»*, які й виступають головними «двигунами» еволюції та розвитку концептуальної парадигматики словникового складу сучасної англійської мови.

Ключові слова: трансформанта, мовна картинна світу, концептосфера

Фёдорова Ю.Г. «ТРАНСФОРМАНТА» англоязычной картины мира как ключевой элемент динамики концептуальной парадигматики словарного состава современного английского языка. Данная статья посвящена анализу и выявлению основных факторов динамики и развития англоязычной картины мира. В ходе исследования были выявлены основные ключевые элементы, то есть *«трансформанты»*, которые и выступают главными «двигателями» эволюции и развития концептуальной парадигматики словарного состава современного английского языка.

Ключевые слова: трансформанта, языковая картина мира, концептосфера

Fedorova J.G. “TRANSFORMANTA” of English language world’s picture as the key-element of dynamics of conceptual paradigmatic in content of modern English. The following article deals with the analysis and finding out the main factors of dynamics and development of English language world’s picture. Basing on the results of research work it was determined key elements, so called *“trasformanta”*, which are considered to be the main “engines” of the evolution and development of conceptual paradigmatic of vocabulary structure in modern English language.

Key-words: transformanta, language world’s picture, conceptosphere.

Розвиток сучасної мовної картини світу (далі - МКС) зумовлено постійним рухом нової лексики у різних аспектах життєдіяльності людини. Багатогранне вивчення нових номінативних одиниць як похідних концептуалізації дійсності свідомістю сучасної людини, та їх значень як окремих структурних типів знань (тобто концептів), що за ними стоять, робить можливим вивчення шляхів найбільш ефективною репрезентації й визначення засобів об’єктивізації її вербалізованого досвіду в мові [Андрусак 2003, С.15-18; Городецка О.В.2003].

Метою нашої статті є визначення та аналіз провідних чинників еволюції основних сегментів англomовної картини світу.

Актуальність даної статті зумовлюється необхідністю виявлення специфіки мислення сьогоденного носія англійської мови та особливостей репрезентації вербалізованих знань, які є в системі його внутрішнього лексикону.

За результатами нашого дослідження, а це більш ніж 2100 нових лінгвальних інновацій англійської мови, нами виявлено певні сегменти знань та досвіду сучасної людини, які зафіксовані в сучасній мовній картини світу. Для того, щоб розглянути формат динаміки МКС необхідно проаналізувати класифікаційну ієрархію основних сегментів досліджуваного об’єкту.

Слід зазначити той факт, що домінантою концептосферою сучасної англomовної картини світу, безпосередньо, виступає сегмент «SOCIETY», а саме її антропологічний компонент «PERSON». В даному сегменті виявлено найбільша кількість новоутворень (1130 одиниць), які пов’язані із різними сферами життєдіяльності людини. Найбільш продуктивними моделями таких одиниць є **N + -arian** (уламок від *flexitarian, Webrarian*):

“People are looking at what is in our food supply — hormones, disease, antibiotics, whatever,” says Justina Walls, who teaches a class called Transitioning to Vegetarianism at Colorado Free University. And that concern has led to a burst of interest in meatless dishes, and a new breed of ‘flexitarians’ who eat primarily fruits, grains and vegetables, but who won’t say no to steak or salmon“

(The Denver Post, April 18, 2001).

“Most Web pages are not indexed or retrieved by major search engines. This places a premium on the ability to ferret out resources buried in remote areas of the Web. An in-house ‘Webrarian’ may be quite adept at such techniques“

(The National Law Journal, July 26, 1999).

- **телескопні моделі** *informavore* (людина, головною функцією якої є споживання інформації), *opportunivore* (людина, яка поїдає все їстівне, що може знайти, а передусім – харчові залишки), *pumpkineer* (людина, яка вирощує величезні гарбузи щоб посперечатися у змаганні на найвагоміший гарбуз):

*“Which of these people activities occupies more of your time: foraging for food or surfing the Web? Probably the latter. We’re all **informavores** now, hunting down and consuming data as our ancestors once sought woolly mammoth and witchetty grubs. You may even buy your groceries online“* (New scientist, Nov.11, 2000).

*Forget buying brie from local producers. Or stocking up on strictly organic oranges. Or even insisting on cruelty-free tofu chops instead of four-legged fry-ups. The latest wave of ethical eaters are opting out of the grocery-food chain entirely — and into dumpster dining. Called freegans, urban foragers, **opportunivores**, these social activists are so repulsed by the food waste in developed countries — and the larger politics of the food industry — they rifle through trash cans to salvage “corporate leftovers” for their meals“* (The Globe and Mail, January 13, 2007).

*“Driving by in their cars in Cedar Valley, a small community north of Toronto, people will often slow down to take a look at the massive orange mound growing in Bach Bennett’s yard. The really curious will stop and knock at the farmhouse and ask for a better look at the 650-pound (300-kilogram) pumpkin dominating the yard. Bennett is always happy to oblige. He is not a farmer — he works as a designer and decorator in Toronto. But he is what he jokingly likes to call a **pumpkineer**“* (The Globe and Mail, October 19, 2002).

- **багатоосновні моделі** такі як *ghost farmer* (людина, яка має власну ферму, але не бере участь в обробці землі), *sleep camel* (особа, яка мало спить на протязі робочої неділі і яка намагається наздогнати все те, що вона недоспала у вихідні).

“It looks like it is the end of the road for Brunei’s ‘ghost farmers’, who have been making fortunes pretending to be agriculturists“ (Borneo Bulletin, Apr.19, 2001).

*“Spotted any **Sleep Camels** lately in your office? Sleep Camels are ultra-workaholics who go for days without resting ,then the power –sleep, or power-nap for most of the weekend in an attempt to store up energy for the week ahead“* (The Economist, Dec.16, 2002).

Наступним за значенням та кількістю лінгвальних інновацій виступає концептосфера «COMPUTER TECHNOLOGIES» (1057 одиниць). Вербальний світ стає дедалі одним з найпоширеніших шарів нашого повсякденного життя. Все більше людей не уявляють своє життя без використання Інтернету, дистанційної освіти тощо. Таким чином, даний сегмент мовної картини світу займає друге положення у ієрархії складу сучасної англійської мови. Одними з найпоширеніших моделей словотворення у даному сегменті англійської мовної картини світу виступають афіксоїд **cyber-** (частина слова *cybernetics*) до кінця 80-х років функціонував в англійській мові у складі незначної кількості слів, переважно вузькоспеціального характеру [Зацний, Пахомова 2001, с. 175].

*“Sony plans to roll out a national chain of high-tech **cyberparks** in at least four cities across the United States: San Francisco, Los Angeles, Chicago and Washington, according to sources familiar with the project”* (The San Francisco Examiner, October 10, 2003).

Цілий ряд лексичних одиниць не тільки закріпився за інформаційною технікою, а й перетворився на справжні центри словотворення. Це стосується насамперед слова **electronic** [Ashbey 1998, с. 39], що окрім загальних значень, все частіше використовується для десигнації поняття “здійснюваний через комп’ютерну мережу” – *electronic cash, electronic commerce, electronic retailing*:

*“That was one day after BarnesandNoble.com chief executive Jonathan Bulkeley championed the clicks-and-mortar philosophy that has become the mantra of **electronic retailing**”* (Washington Post, May, 1999).

Але найчастіше в такому значенні надане слово функціонує в аббревіатурній формі (*e-*): *e-generation, e-book, e-business, e-shop, etc.*:

*“...a transaction should be accounted for the same, whether it's an **e-business** or a brick-and-mortar business* (The New York Times, March 29, 2000).

*Georgia is implementing statewide **e-voting** at a time when voter confidence is still recovering from the 2000 presidential election disaster* (Atlanta Journal and Constitution, Sep. 2002) [Махачашвілі 2005, С. 49-51].

Наступною, не менш значущою концептосферою сучасної мовної картини світу виступає такий сегмент як «CULTURE», що представлений такими неологізмами, що вербалізуються на позначення новітніх феноменів популярної культури або суспільної культури. Наприклад, такий відомий молодіжний вираз «*after - party*», що позначає зустріч молодих людей після вечірки. Протилежність гучному весіллю, яке часто роблять на таких званих «*after - party*» є неологізм «*quiet party*», що позначає «тиху вечірку», де люди спілкуються тихим голосом й частіш за все використовують спеціальні дошки, на яких вони пишуть свої розмови.

*“To **Quiet Party** creators Paul Rebhan and Tony Noe, these unconventional parties offer singles a welcome solution to the social headache of trying to sustain any sort of conversation in the midst of overpowering background noise.*

Participants pay a minimal fee to enter, then receive envelopes, paper and pencils and are allowed only to “whisper” in areas designated for low-volume conversations. After a few minutes of booze, whispers and giggles, the bits of paper start flying. “Once people start drinking,” says Rebhan, “everything goes crazy.”

(The Sunday Herald (Glasgow, Scotland), December 28, 2003).

Також слід відмітити такий неологізм як, наприклад, *Black Friday*, тобто день після дня подяки. У цей день багато людей роблять покупки за знижками, тому цей день вважається самим дешевим днем у році.

“Black Friday is the term coined for the day after Thanksgiving, traditionally the busiest shopping day of the year as retailers go from “being in the red,” to making a profit, or “being in the black.”

(Memphis Business Journal, November 25, 2005)

«Представниками» даного сегменту виступають також наступні лінгвальні одиниці, як, наприклад, *Coca-Colanization* – розповсюдження Західного (особливо американського) образу життя в світі та інші.

“The youth have been great consumers of American clothes and products, ever since the ‘70s. the ongoing opposition to “Coca-Colanization”, as it has long been called, comes mostly from French cultural elites and “what’s left of the radical left” (Cox News Service, Aug.26, 2002).

Неологізм, який було утворено шляхом телескопії, *freegan* (*free+vegan*) – екологічно свідомий вегетаріанець, який використовує продукти вторинної переробки.

“Ben Flanaga joins the freegans, anti-consumerists whop eat supermarket waste that would otherwise be binned...”(The Observer, Nov. 23, 2003).

Таким чином, розглянувши основні домінантні сегменти сучасної англійської картини світу можна зробити висновок, що основним чинником динаміки представлених сегментів виступає так звана **«трансформанта»**, яка й слугує певним «двигуном» у розвитку окремих концептів та концептосфер. Тобто мається на увазі той факт, що завдяки такому елементу як трансформанта зазначені сегменти мовної картини світу залишилися б нерушимими, проте вони еволюціонують в діалектичній єдності з процесом поповнення та розвитку словникового складу сучасної англійської мови.

Таким чином, **«трансформанта»** – це сегмент мовної картини світу, яка представляє собою динамічний концептуальний елемент-аттрактор, який присутній у значній кількості інноваційних одиниць у відповідній сфері, що забезпечує домінантність даного концепту у процесі осмислення та вербалізації носіями мови відповідного сегменту мовної дійсності. Яскравими прикладами актуалізації відповідних трансформант виступають концептосфери, що досліджуються.

Наприклад, сегмент «ECONOMICS» визначає певну загальну інформацію про економічні події тощо, проте трансформатна «BUSINESS» є «рушійною силою», що змушує даний сегмент розвиватися, інкорпоруєчи й створюючи нові лінгвальні інновації, які, як правило, являються запозиченнями в межах цього сегменту. Прикладами зазначеного можуть виступати такі новоутворення як *knowledge angel, e-marketing, enronomics etc.* Ми вважаємо за потрібне зазначити, що даний тип трансформанти пропонуємо відносити до **«автохтонних»**, тобто ті, які властиві тільки англійській картині світу. Слід зауважити, що неавтохтонні трансформанти розгляду підлягати не будуть, з

огляду на специфіку та завдання дослідження вони не є предметом нашого дослідження.

“That helped cement a project for the Queen's centre — to create a network of 'knowledge angels,' proven corporate players who could fly in and aid an early-stage company having difficulties or needing help in an unfamiliar area”.

(The Globe and Mail, October 3, 2000).

“Democratic National Committee staffers urge candidates to run against "Enronomics," an albatross even worse than recession that they hope to hang around Republican necks” (USA Today, January 23, 2002).

Трансформантою сегмента «SOCIETY» виступає «PERSON» (тобто «ЛЮДИНА»). В даному випадку по-різному осмислюється такі параметри як гендерний аспект, відношення чоловіка та жінки, ставлення до дітей тощо, все, що пов'язано із людиною та новими сферами її життєдіяльності. Таку трансформанту ми визначили як *конвенційну* – це такий концептуальний елемент, який буде являти собою трансформанту на будь-якому етапі розвитку англосмовної картини світу. Прикладами актуалізації трансформанти даного сегмента можуть слугувати наступні лексичні одиниці, як наприклад, *alpha earner* – член сім'ї, переважно жінка, заробіток якої складає основну частину домашнього прибутку:

“They call them the new alpha earners. They are women, they bring home America's bacon and they are set to take over. Women are beginning to rise steadily to the top in the workplace all over the developed world, but in the US they are forging ahead. New figures show that in almost a third of American households with a working wife, the woman brings home more money than her husband. They are gaining more college degrees and Masters of Business Administration (MBA) qualifications than men and now occupy half the country's 'high-paying, executive, administrative and managerial occupations', compared with 34 per cent 20 years ago. The trend is caused by two main factors, experts say - a growing acceptance of men as househusbands and mass redundancy of male white-collar workers from the technology, finance and media industries in the last three years” (The Observer, May 18, 2003); *presidentialness* – фізичні дані та розумові якості особи, які додають їй підстави стати президентом країни;

“Different voters finally kicked in, a broader swath who were looking for something different and were really struck by John's presidentialness. He's big, he's masculine, he's a serious man for a serious time”

(The New York Times, February 1, 2004);

parachute kids – діти, залишені у багатих країнах, куди їх батьки відправилися на заробітки, а самі повернулися додому у бідну країну (через непристосованість до нових умов)

“...parachute kids” — dropped off to live in the United States while their wealthy parents remain in Asia” (Los Angeles Times, June 24, 1993).

Наступним типом виступають такі трансформанти, які є новими для структур концептуалізації дійсності, тобто *інноваційними*, іншими словами, *аугментативними*. Наприклад, даний тип дуже чітко відображається у такому сегменті МКС як «COMPUTER TECHNOLOGIES», в якому трансформантою є

елемент-атрактор «INTERNET». Саме з виникненням Інтернету та необхідності використання електронних ресурсів нереальний світ набуває нечуваних обертів у повсякденному житті людини. Цей сегмент, як бачимо, є другим за домінантною ієрархією у сучасній картині світу. Аналізуючи його не можна не зазначити інноваційних одиниць, які наповнюють даний тип. Наприклад, *e-cabinet (e-government)* – «електронний кабінет міністрів», «електронний уряд» (такий уряд проводить свої засідання на «відстані», за допомогою комп'ютерів, електронної пошти та інших засобів телекомунікації), *cybercash* – «електронні гроші», розрахунки через Інтернет, *e-envoy* – урядовець, той, хто відповідає за торгівлю через соціальну мережу.

Таким чином, проаналізувавши та розглянувши домінантні концептуально-парадигматичну систему сучасного словникового складу англійської мови, ми дійшли висновку, що на вершині «айсбергу» словникової ієрархії стоїть сегмент «SOCIETY», й все те, що пов'язане із людиною та її життєдіяльністю. Наступним, не менш важливим, сегментом виступають новітні технології, а саме «COMPUTER TECHNOLOGIES», які, по праву, займають друге місце, тому що в наш час поширюється тенденція до загального переходу на комп'ютерний світ, світ віртуального спілкування, розрахунків та освіти через Інтернет тощо. Стосовно третьої домінантної ієрархічної структури складу сучасної англійської мови, можна відмітити, що такою являється концептосфера «CULTURE». Нами також було встановлено, що «рушійною силою» будь-якого сегменту мовної дійсності виступає трансформанта, яка поділяється на три типи: конвенційну, аугментативну та автохтонну, яка має свої особливості при актуалізації інноваційними одиницями англійської мови.

Література

- Андрусак І.В.* Английские неологизмы конца XX века как составляющая языковой картины. - Автореф... на здоб. канд. філол. наук. Львів, 2003. – 24с.
- Андрусак І.В.* Людина й суспільство: Фрагмент концептуального аналізу англійських неологізмів кінця XX століття // Проблеми романо-германської філології: Зб.Наук.Праць. – Ужгород: Мистецька лінія, 2001. – С. 9-21.
- Городецька О.В.* Національно-марковані концепти в британській картині світу: Автореф. дис. ...канд.філол.наук. – К., 2003. – 21с.
- Зацний Ю.А.* Словник неологізмів англо-український.: Вінниця, 2008. -358с.
- Махачашвілі Р.К.* Лінгвофілософські параметри інновацій англійської мови у сфері новітніх технологій. – Автореф...на здоб. канд. філол. наук. Запоріжжя, 2005. – 20с.
- Quinion M.* Turns of Phrase // [http:// www.worldwidewords.com.](http://www.worldwidewords.com), 2000.
- Quinion M.* Turns of Phrase // [http:// www.worldwidewords.com.](http:// www.worldwidewords.com), 2001.
- McFedries P.* Archives // [http://www.logophilia.com/Word Spy.](http://www.logophilia.com/Word Spy), 2005.